

ČEKÁNÍ NA NOVOU ŠKOLU

Ve středočeských Psárech panuje nebývalá souhra mezi zřizovatelem a pedagogy

Inzerát se objevil v našich novinách zhruba před rokem: „Obec Psáry hledá ředitele – lídra, který má chuť, odhodlání a schopnosti být u zrodu státní inovativní Základní školy Amos.“ Takové lidi zřizovatelé obvykle neshánějí, bylo první, co mne napadlo. A pak hned: Kolik adeptů se asi přihlásí?

„Moc jich nebylo,“ přiznali se starosta Milan Vácha a místostarostka pro školství Martina Běťáková. Poptávalo se jich víc, ale když zjistili, co všechno od nich budoucí zřizovatel čeká, mnozí se lekli. „Hledali jsme člověka, který bude sdílet naši vizi. Nemohli jsme spoléhat na to, že někoho předěláme. Buď se shodneme, nebo to neklapne. Zároveň jsme potřebovali najít ředitele, který by školu tvořil a získal k ní tak trochu otcovský vztah. Daniel Kohout už před lety podobně novou školu spoluvytvářel. Věděl tedy, co ho čeká. U konkurzu to bylo znát.“

Geneze obecního školství

Psáry leží pár kilometrů od hranic hlavního města, na kraji přírodního parku Střed Čech. Zachovaly si poklidný venkovský ráz, přitom za půl hodiny jste na metru. A autobusy jezdí jeden za druhým. Školství tu však má jedno minus, za které obec nemůže. Svým katastrem totiž Psáry spadají do prstence kolem Prahy, v němž rozrůstající se obce a satelitní městečka spolu s boomem narozených dětí přeplnily školy natolik, že prvňáčci leckde dodnes nemají kam jít. Starostové nejvíce dotčených obcí spolu s řediteli svých škol se snažili dát včas o problému vědět, ale trvalo dlouho, než byli vyslyšeni.

„Ještě v roce 2002–2003 jsme měli ve škole 61 dětí. Naše školička byla taková popelka, ale stačila. Pak začala dorůstat první generace lidí, kteří se k nám přistěhovali na přelomu století, a bylo jasné, že už stačit nebude,“ vzpomínal Milan Vácha. Architektonická soutěž měla stávající školu v Dolních Jirčanech, což je součást Psár, vyřešit dostavbou. Brzy se však ukázalo, že i navrhované rozšíření – na 1. stupni v každém ročníku paralelka a na 2. stupni po jedné třídě v ročníku – bude málo. „Rozhodli jsme se, že vytipujeme novou lokalitu pro školu na zelené louce.“ Rozjela se klasická mašinerie všeho, co k novým stavbám náleží. Včetně získání peněz, které obec neměla. Naštěstí se ve školním roce 2013–2014 rozběhly účelové dotace ministerstva školství a ministerstva financí. V roce 2016 schválila vláda ještě jeden dotační titul při MŠMT pro deset

vybraných škol – dvě pražské a osm středočeských. Psáry jsou jednou z nich.

Jenže škola potřebovala rozšíření hned, a tak obec hledala kdejaký vhodný prostor. „V září 2013 jsme například otevřeli tři třídy základní a jednu třídu mateřské školy díky PPP projektu, což znamená v součinnosti privátního a veřejného sektoru. Vyhodnotili jsme to jako výrazně levnější než stavět novou budovu.“

Na návštěvě v základce

V současné době má základní škola přes 200 žáků, samé místní, nikoho jiného kapacita nedovolí. Deset tříd 1. stupně, deset učitelů a několik asistentů. Sídli ve čtyřech detašovaných pracovištích. Tři jsou roztroušená po obci, do nejdálšího dojedete pěšky z hlavního „stanu“ v Dolních Jirčanech za deset minut. Což je komplikace pro každého suplujícího, ale hlavně pro angličtináře, který učí všechny hodiny angličtiny. Na hlavní školní budovu jsou místní pyšní. Kdo může říci, že jejich škola vznikla v roce 1693? Jako všechny s dotekem vzdálených let v sobě nese lehkou nostalgii.

Sídli tady ředitelství, ale největší prostory patří třídám. Protože školu navštěvují také

žáci s SVP, někteří v doprovodu asistenta, je třeba každý rok zvažovat, kam se která třída vejde, aby se v ní děti cítily dobře.

Jídlo se sem dováží, stačí pouhá výdejna, prostor se ušetří také na jídelně (druhá je ještě na jednom detašovaném pracovišti). I když je počet 24 míst silně úsporný, místnost působí příjemně. O tom, že děti jsou na prvním místě, svědčí nejmenší sborovna a nejmenší ředitelna, jaké jsem nejspíš kde viděla. Odhadem metr a půl na dva a půl.

„Pokud jde o prostor, pohybujeme se na hranici, ale vybavení pro výuku máme dobré. Obec na nás nešetří,“ říká ředitel Daniel Kohout. Na stěně interaktivní tabule, pomůcky na dosah. „Děti o všechno pečují, nemusíme se o nic bát. Vyrůstají v tom od malička. Jsou zvyklé i na to, že všichni spolužáci nejsou úplně zdraví. Máme tu těžce postiženého klučíka na vozíčku, je mezi kamarády šťastný. Je to přesně ten typ integrace, který je přirozený. Funguje to.“

Byla to výzva

Inzerát, na který před rokem Daniela Kohouta upozornila bývalá kolegyně, ho zaujal. Před lety bylo jeho úkolem zajistit veškeré podmínky – vybavení, personál i ŠVP – aby se začátkem školního roku mohla začít fungovat nově postavená škola pro 500 dětí v Říčanech. Když mu skončilo šestileté období, rozhodl se věnovat jiným aktivitám. Chtěl být odpovědný sám za sebe. Teď si ho školství opět přitáhlo.

„Myslel jsem si, že budu zase stavět školu na zelené louce. Až těsně před konkur-

Na radnici – starosta Milan Vácha a místostarostka Martina Beťáková

zem jsem zjistil, že vlastně nastoupím do stávající školy a tu novou budu s kolegy chystat až za pár let. Ale pak jsem si řekl, že to je výzva – a šel jsem do toho. Musím říci, že už samotný konkurz na mne působil příjemně. Byl připravený na to, jakého člověka si zřizovatel do čela školy přeje. Že opravdu hledají, nemají dopředu nikoho vybraného, což se občas stává. Svoji vizi jsem předkládal komisi složené asi z deseti lidí. Byla tam snad celá rada obce, zástupci ČŠI, kraje, přizvaní byli i další odborníci na školství. Otázky byly konkrétní, věcné. Nepřipadal jsem si jako školák.”

Otevřený vztah mezi radnicí a školou trvá dodnes. Se zástupci zřizovatele se ředitel pravidelně schází, aby si vyměnili informace. „Nemám s tím problém. Je důležité, aby na radnici věděli, co se ve škole děje. I pro případ, že by se na ně obrátili rodiče s jakýmkoli dotazem.

Obec není velká, zastupitelé se s občany setkávají často, musejí mít dost informací, aby jim dokázali odpovědět. Vnímám to velmi pozitivně.”

Přiznal, že je ve zdejší škole rád. I když nemá ideální pracovní podmínky, je v ní pohoda. „Je tu velice příjemná atmosféra daná malým kolektivem i rázem obce. Ne najdete tady šikanu ani excesy zbohatlíků. Líbí se mi tu.”

Než začal školní rok

Do nové funkce nastupoval D. Kohout v srpnu 2017 sám. Nikoho ze zdejších učitelů neznal, nikoho si také nepřivedl. Nezjišťoval předem žádné reference, jen se podíval na webové stránky, přečetl si zprávy ČŠI, měl možnost hovořit se svou předchůdkyní. Dřív totiž škola fungovala jako spojené zařízení základní a mateřské. Když bylo jasné, že se bude stavět plně organizovaná základka, školy se rozdělily s tím, že každá bude mít své ředitelství. Paní ředitelka už se do konkurzu nepřihlásila.

Ještě jednu příležitost D. Kohout dostal – pohovořit si zavčasu s učiteli i s rodiči. Aby lidé ve škole věděli, kdo je bude v dalších letech vést a s jakou vizí. Rodičům se snažil vysvětlit svoji koncepci. „Hlavně jsem chtěl uklidnit některé obavy, například že nechci nikoho připravit o místo. Lidé většinou nevidí změny rádi. Zvykli si pracovat v určitých podmínkách, v určitém tempu a nevědí, co mohou od nového člověka ve vedení čekat. Chtěl jsem jim nalít čistého vína.

Mou vizí je přátelská škola otevřená rodičům. Hezky se to říká, hůř uskutečňuje. Nechci nic lámat přes koleno, předělávat lidem styl jejich práce. Postupujeme krok za krokem. V Psárech na mne podle předpokladů čekal kompletní pedagogický sbor.” Uprostřed prázdnin však zjistil, že část učitelů odešla s bývalou ředitelkou. Bylo nutné je co nejdříve nahradit, na což léto není zrovna nejvhodnější dobou. Ale podařilo se.

Na cestě

„Jsem přesvědčený o tom, že s lidmi, kteří tu jsou, můžeme novou školu uvést do života,” tvrdí Daniel Kohout. „Atmosféra je zde dobrá, nikdo neříká: Takhle to tady nechceme, tohle dělat nebudeme. Zatím jsme se vždycky dohodli. Velkou oporu mám ve své zástupkyni, která k nám přišla ze soukromé školy. Myslím, že jsme se tu všichni sžili. Za půl roku, co tu pracuji, odešly jen dvě asistentky.”

Část učitelů je místních, část dojíždí z blízkého okolí.

V září bude mít škola k dispozici tři byty. Údajně to ale není ten největší tahák, který by přivedl nové učitele. A škola je bude potřebovat. K zatím prvostupňové se v září připojí jedna třída 6. ročníku. Zatím se bude muset vejít do stávajících prostor, už dopředu jí je vyčleněna tělocvična. Ostatně vznikla kdysi z jedné třídy, takže se vrátí zpátky svému původnímu účelu. „Stejně máme tělocvik jako dvouhodinovku, pro-

tože už teď chodíme cvičit do místní haly. V nové šestce budou vyučovat dva učitelé – jeden humanitní a druhý přírodovědné předměty plus matematiku. Diskutovali jsme to s rodiči i vedením obce, nic jiného nám zatím nezbývá. Napřesrok by však už měla stát nová škola, s dalšími ročníky budeme moci přibírat další pedagogy.”

Přivítal by, kdyby se v nové škole rozběhly nové trendy, ale přirozenou cestou, po dohodě. „Mám štěstí, že jsem narazil na lidi, kteří to vnímají podobně. Například že v určitých situacích má frontální výuka opodstatnění. Jindy je naopak vhodnější výuka ve skupině nebo v centrech, příště bude vhodný projekt. Vadí mi, když se někdo hlásí k novým metodám, ale pořádně je nezná. Hurá, udělali jsme projekt! Ale zatím si jen při dějepisu učitel s dětmi povídal o Karlu IV., a pak ho ve výtvarce s dětmi namalovali. Přitom chybějí mezipředmětové vztahy, průřezová témata a podobně. Jak už jsem říkal, jdeme postupnými kroky. S prvňáčky jsme otevřeli Hejného metodu, stále častěji zavádíme vyučování v centrech, učitelé se vzdělávají.”

Opravdu věříte, že za půldruhého roku bude nová škola stát? – nedalo mi, abych se nezeptala. „Někteří učitelé už spíš doufají, než věří. Trvá to dlouho. Ale já věřím stoprocentně. Teď někdy už by se mělo začít kopat. Ale školu už máme naplánovanou. Celá komplet se školní družinou, jídelnou, hřištěm, tělocvičnou. Návrhy jsou hotové. Například nábytek ve třídách bude možné sestavit podle potřeby v různých variantách. Pan starosta i paní místostarostka věnovali a stále věnují škole hodně času. Prohlédli si moderní školy u nás i v zahraničí, aby načerpali inspiraci. Už se na novou školu těším.”

Na radnici

Psáry mívaly 1300 obyvatel, teď mají téměř 4000 přihlášených plus kolem 700 s trvalým bydlištěm v Praze. Ale školu – mateřskou i základní – potřebují pro své děti všichni. „Rozšíření územního plánu je z roku 1998, už ho nechceme rozšiřovat,” říká Milan Vácha. „Lidé sem šli za přírodou a klidem, my to pro ně chceme zachovat.” „Ze všech dotazníků a diskuzí s občany vyplývá preference zachovat venkovský typ obce,” potvrzuje Martina Beťáková. Především proto odmítají, aby do obce přicházeli velcí investoři. „Ale základní školu chceme mít pěknou a moderní,” shodují se. Projektovaná je na kapacitu 540 dětí, počítají s dvěma paralelkami v každém ročníku od 1. do 9. Rozhodně se nebojí, že by školu nenaplnili. „Třídy jsou propočtené na 30 dětí, což není z pedagogického hlediska nejlepší, ale uvidíme. Zatím to vypadá, že v každém ročníku máme kolem 50 narozených dětí. Předpokládáme, že po 5. ročníku některé odejdou na víceletá gymnázia, ale zase k nám mohou přijít žáci z prvostupňových škol v okolí.”

Nestává se příliš často, aby vedení obce mluvilo o školství tak zasvěceně. Místosta- ▶

▶ rostka se k pedagogům hlásí, v obci vede rodinné centrum Domeček a dětský klub Klubíčko. „Ve školství jsem celý svůj kariérní život, práce s dětmi mne naplňuje,“ vyznává se a doplňuje, že i v zastupitelstvu jsou učitelé nebo lidé školství blízcí. Starosta přiznává, že se školstvím neměl nikdy nic společného, i když maminka byla pedagog. „Jenže když jsme začali o škole uvažovat a připravovat její realizaci, tak jsme se do problematiky zabrali, až jsem se ocitl ve školské komisi Svazu měst a obcí a v komisi pro vzdělávání Středočeského kraje.“

Když se do problému ponořili, nejednou začali mluvit o nutných podmínkách pro vzdělávání, o tom, jak by škola měla vypadat. Začali mluvit o kvalitě prostoru, který by učitelům umožnil využívat různé metody práce. Odtud byl jen krůček k úvahám o pedagogickém procesu, o alternativách. „V rámci přípravy jsme navštívili školy u nás i v zahraničí, abychom získali inspiraci pro nás i pro architektky. Chceme mít chytrou školu – a není to móda.“

Dobrovolné vzdělávání

Nebojí se místní inovací? To bývá často problém.

„Nikdy se nezavděčíte všem,“ namítla Martina Běťáková. „Sociodemografická struktura obyvatel nám ukázala, že zejména v posledních letech přitahujeme lidi vzdělanější, nadprůměrně situované, kteří mají vyšší nároky. Pak tu jsou zabezpečené maminky, které jsou doma s dítětem, zajímají se, vzdělávají. Máme šanci je oslovit a podchytit. Ale stejně tak tu žijí konzervativní lidé, kteří zažili nějakou školu a neměli by nic proti tomu, aby stejně pokračovala i ta dnešní. Nevidíme v tom nic špatného, ale řekli jsme si, že by bylo dobré, aby se občané dověděli, jaké jsou trendy školství, které má připravit dnešní děti pro budoucnost.“

Preventivně založili se společností EDUin takzvaný EDUpoint. Prostor pro setkávání lidí, pro debaty i vzdělávání. „Chtěli jsme s rodiči hovořit o tématech, která jsou pro

nás důležitá. O metodách výuky, o hodnocení dětí. Projekt běží už dva roky. Přicházejí k nám na besedu pedagogové z naší školy i z inovativních škol z Prahy a okolí. Iva Málková, ředitelka první soukromé základní školy, tady žije. Navštívil nás Vít Beran, ředitel ZŠ v Kunraticích. Skvělá paní učitelka z Chotýšan vedla praktický workshop zaměřený na čtenářskou gramotnost. Měli jsme tu odborníka, který rodičům objasnil, co znamená výuka matematiky podle prof. Hejného. Brzy k nám přijde na besedu náměstek ústředního školního inspektora Ondřej Andrys, aby vysvětlil, co to je vzdělávání a jak se měří. Je to jedna z cest, jak dávat rodičům informace i jak se dovídat jejich názory. Jak začít přemýšlet o školství.“

„Už se vytvořila poměrně stálá aktivní skupina patnácti dvaceti Psárských, kteří se tady pravidelně scházejí. Absolvovali poměrně dost besed, a i když to nejsou pedagogové, o školství už mají určitý přehled. Vědí, o čem mluví,“ doplnil Milan Vácha.

A propos – mateřinka

Rozhodně na ni nezapomínají, časem by se měla rozrůst i ona. Svoji kapacitu sice zdvojnásobila už v roce 2008, ale do budoucna to stačit nebude. A pokud neprojde novela školského zákona, která má zrušit nárok rodičů na přijetí už dvouletého dítěte do mateřské školy... „Nevím, co si počneme,“ odušil starosta. „Současný zákon je v tomto bodě nesmyslný. Vždyť já bych ho mohl uchopit zcela alibisticky a začít okamžitě připravovat projekt nové mateřské školy s kapacitou 150 míst. I když si nebudu jistý, že je naplním. Můžu pak čelit nařčení, že jsem špatně hospodařil se svěřenými prostředky. Nebo budeme minimalisty, kteří doufají, že u nás matky s dvouletými dětmi do mateřské školy neprijdou. Když přijdou, budeme to muset řešit. Obojí je risk, který na sebe obce berou. Jen si říkáme, že se snad někomu na poslední chvíli rozsvítí a příslušný paragraf zruší.“

V Psárech zatím spoléhají na zdejší dětské skupiny a soukromé školky, které tu fungují. „Kdyby to bylo zapotřebí, snažili bychom

se zřídit dětské skupiny při mateřské škole, ale chybí podpora – prostory, chůvy, peníze, metodika, nic takového není. Jak tohle může někdo zřizovatelům nařídít! Dokonce se mluví o tom, že komu se nepodaří místo pro dvouleté zajistit, bude matkám platit náhrady. To už je úplný Absurdistán.“

„Ještě jedno téma k přemýšlení bych ráda přidala,“ připojila se Martina Běťáková.

„Je cílem tohoto zařízení umožnit maminkám, které se vracejí do zaměstnání, aby se jim někdo postaral o děti? V tom případě to ale spadá pod sociální oblast, tedy pod MPSV. Nebo je cílem vzdělávat dvouleté děti a připravovat je na vstup do základní školy? Nedělejme sociální politiku v mateřkách, je to nešvar doby.“

„Měli bychom říci, jakou kapacitu potřebujeme pro tříleté děti a tu vybudovat. Pokud chce stát zajistit matkám pobyt pro dvouleté děti, ať vymyslí systém nové systémové podpory dětským skupinám. Takový, který by byl flexibilní, aby mohl reagovat na momentální situaci v místě.“

Úvahy do budoucna

Nová škola bude stát na strategickém místě nedaleko kruhového objezdu. Cesta kolem vede přes Jesenici do Prahy, na druhé straně do Říčán, v opačném směru do Jílového. Cestu k ní bude pro místní školáky zajišťovat autobus. Ale co bude se stávajícími školními budovami?

Milan Vácha nezapře, že už má všechno promyšlené. „Jedna třída je v budově mateřské školy, uvolní se tedy pro její potřeby, nejspíš z ní bude tělocvična. Další dvě třídy se nacházejí v obecní budově, bývalém statku. V přízemí je škola, v patře byty. Tam bychom rádi zřídili denní stacionář pro seniory. Budova postavená v PPP projektu se vrátí jejímu majiteli. Hlavní budova je klasičká škola, která potřebuje zásadní rekonstrukci. Pokud nám dá kraj zelenou, rádi bychom v ní zřídili základní uměleckou školu. Ty totiž snad všude v prstenci kolem Prahy citelně chybějí, upozorňuji na to už dlouho. Jesenická ZUŠ je sice plázko, ale je plná a naše děti nepřijímá. Nová základní škola bude mít určitý potenciál i pro volnočasové aktivity, chceme, aby byla pro děti otevřena od rána do večera. Nicméně provoz zušky je vysoce specifický. Nevelké prostory historické budovy by odpovídaly individuální výuce v hudebním oboru. Rekonstrukce by měla prostor připravit ZUŠ na míru. Doufám, že uspějeme. Je přece škoda ztrácet talenty. Ale jsou to všechno zatím jen plány, informace o tom, jakým směrem uvažujeme.“

Žluté bagry nedaleko kruhového objezdu jsou příslibem, že Psáry by konečně mohly mít vytouženou školu. Škoda, že apel starostů před lety vláda Petra Nečase nevnímala. Kolik starostí mohla učitelům, žákům a jejich rodičům stejně jako zastupitelům obcí ušetřit. Zdaleka nejen v Psárech.